

*Бондар Д. В.,**кандидат наук з державного управління, ректор
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. Наукова публікація присвячена дослідженню особливостей адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в умовах воєнного стану.

Зазначається, що сучасний стан адміністративно-правового регулювання питань цивільного захисту та забезпечення безпеки життєдіяльності в умовах воєнного стану є задовільним, адже навіть поведінка громадян під час повітряної тривоги не є обов'язковою.

Проаналізовано стан нормативно-правового регулювання у сфері реагування держави на надзвичайні ситуації державного рівня, включаючи організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та організацію зв'язку у сфері цивільного захисту, функціонування єдиної державної системи цивільного захисту, планування реагування на надзвичайні ситуації тощо.

Сформульовано висновок про необхідність детального адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності в цілому та в єдиній державній системі цивільного захисту зокрема. Запропоновано регламентувати розробку та порядок функціонування перспективного мобільного застосування «Надзвичайна ситуація», за допомогою якого буде створено бази добровольців – громадян, які готові в будь-який час доби виїхати на місце ліквідації надзвичайної ситуації та її наслідків, з урахуванням їх місцезнаходження (геолокації) на час виникнення надзвичайної ситуації.

Також запропоновано розробити та прийняти постанову Кабінету Міністрів України щодо обов'язкових дій керівництва та працівників підприємств, установ та організації незалежно від форми власності при оголошенні повітряної тривоги, а також щодо обов'язкової поведінки фізичних осіб в публічних місцях під час повітряної тривоги. Крім того, пропонується внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення адміністративної відповідальності за невиконання обов'язкових дій під час повітряної тривоги.

Ключові слова: безпека життєдіяльності, цивільний захист, інформаційні технології, адміністративне регулювання, публічна адміністрація, воєнний стан, повітряна тривога, мобільний застосунок, добровольці.

Постановка проблеми. Питання забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту набувають особливої актуальності в умовах воєнного стану, адже до загроз природного, техногенного та соціального характеру додаються загрози воєнного характеру. До останніх слід віднести можливість ура-

ження цивільного населення прямими артилерійськими або ракетно-бомбовими ударами (включаючи результати атак ударними безпілотними літальними апаратами), осколками снарядів, бомб та ракет, а також фрагментами об'єктів навколишньої обстановки, які прийняли на себе основний удар (фрагментами цегли, бетону, дерев, скла тощо). Також до воєнних загроз слід віднести мінну небезпеку, адже навіть після припинення бойових дій саме цивільне населення часто потерпає від випадкового контакту з мінами та боєприпасами, які не розірвалися. Особливу загрозу становлять міни замасковані під об'єкти природного світу, побутові речі, іграшки тощо.

До особливо небезпечних загроз воєнного характеру слід віднести використання ворожими силами касетних або запалювальних снарядів (боєприпасів), отруйних речовин, тобто хімічної зброї, а також біологічної та ядерної зброї. Використання перелічених видів зброї має за мету завдати максимального ураження живій силі противника, проте якщо збройне протистояння відбувається на території населених пунктів, використання вказаних засобів ураження завдає максимальної шкоди саме цивільному населенню, чому зокрема ядерну зброю називають зброєю масового знищення.

Враховуючи вищезазначене, цивільний захист населення в умовах воєнного стану має виходити на вищий рівень готовності, а органи публічної адміністрації зобов'язані залучати всі сили та засоби цивільного захисту для запобігання негативному впливу чинників воєнного характеру та ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, спричиненої застосуванням відповідної зброї.

Воєнний стан прямо впливає і на забезпечення безпеки життєдіяльності в цілому. Адже в результаті бойових дій часто залишається зруйнована інфраструктура з пошкодженими комунікаціями, що становить окрему загрозу життю та здоров'ю населення. Наприклад, обірвані в результаті обстрілів лінії електропередачі можуть стати причиною ураження струмом цивільних осіб, які опиняться в радіусі дії відповідних негативних факторів.

Особливий характер загроз, чинників воєнного характеру вимагає й особливого підходу до адміністративно-правового регулювання окремих питань забезпечення цивільного захисту та безпеки життєдіяльності в цілому. Так, окремої правової регламентації потребують Базові правила безпеки під час війни, Правила безпеки на звільнених територіях, Порядок дій під час повітряної тривоги (ракетної небезпеки чи небезпеки артобстрілів).

Вищезазначене обумовлює актуальність, а також теоретичну та практичну значимість дослідження особливостей адміністра-

тивно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням забезпечення безпеки життєдіяльності приділяють увагу науковці різних спеціальностей, зокрема фахівці у сферах природничих, технічних, гуманітарних наук. З останніх досліджень присвячених вказаній тематиці варто виділити роботи таких відомих науковців як Ф. Апшай, Т. Гринюк, К. Марченко, О. Оришака, О. Остапенко, О. Халак, О. Хитра, О. Чекигін та інші дослідники.

Із наукових праць, присвячених дослідженню зарубіжного досвіду із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, слід виділити публікації таких відомих науковців як С. Говорун, І. Прошин, Є. Мороз, М. Близнюк, В. Печиборщ, М. Михайловський, В. Кушнір, В. Вороненко, Р. Приходько та О. Яценко.

Проте, особливості адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в умовах воєнного стану ще не були предметом окремого наукового аналізу, що актуалізує необхідність підготовки даної публікації.

Постановка завдання. Метою публікації є дослідження особливостей адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в умовах воєнного стану.

Методологія даної публікації об'єднує три групи методів наукового пошуку. Першу групу складають філософські методи дослідження, а саме, метод діалектики, його закони та прийоми, а також метод метафізики. Серед загальнонаукових методів дослідження (друга група методів) більшою мірою застосовуються прийоми логіки (аналіз, синтез, дедукція, індукція, порівняння), системний та структурно-функціональний методи. Третю групу складають спеціально-юридичні методи дослідження, серед яких більшою мірою застосовується формально-юридичний метод та метод юридичного моделювання, а також методологія порівняльного правознавства.

В процесі даного дослідження також активно застосовуються антропологічний, цивілізаційний, телеологічний та синергетичний наукові підходи.

Виклад основного матеріалу. Сучасний стан адміністративно-правового регулювання питань цивільного захисту та забезпечення безпеки життєдіяльності в цілому в умовах воєнного стану є задовільним, адже навіть поведінка громадян під час повітряної тривоги не є обов'язковою. Є тільки рекомендації або формальні накази покинути приміщення та прямувати до найближчого укриття. Внаслідок такого формального ставлення результатом ворожих обстрілів часто стають цивільні особи, які ігнорують сигнали повітряної тривоги та попередження про небезпеку.

Ключову роль в ліквідації наслідків ворожих обстрілів відіграє Державна служба України з надзвичайних ситуацій, яка здійснює безпосереднє керівництво діяльністю єдиної державної системи цивільного захисту.

Науковці зазначають, після підписання Президентом України 24 лютого 2022 року Указу № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» система цивільного захисту України повинна була працювати у нових реаліях. Небезпечні умови роботи рятувальників вимагали нових, особливих підходів до вирішення проблем по забезпеченню цивільного захисту

в період воєнного стану. Головне завдання – безпека самих рятувальників при виїзді на виклики, під час гасіння пожеж на об'єктах критичної інфраструктури. В зону воєнних дій потрапили хімічно небезпечні об'єкти та об'єкти, де знаходяться радіоактивні речовини. Крім того, суттєво підвищилась потенційна загроза використання хімічної або ядерної зброї. Звичайно, вся територія бойових дій, а це – сотні тисяч квадратних кілометрів, піддалась забрудненню різноманітними вибухонебезпечними предметами. І основною роботою на звільнених територіях є саме розмінування та видалення вибухонебезпечних предметів. Потужні удари ворога по об'єктах енергетики призвели до масштабних блекаутів по всій території країни, з наслідками від яких постійно доводиться боротися [2, с. 11].

За результатами узагальнення позитивного досвіду організації цивільного захисту була підготовлена колективна монографія «Особливості цивільного захисту в умовах воєнного конфлікту», в якій зібрано унікальний досвід рятувальників України з організації цивільного захисту населення в умовах воєнних дій [2].

Н. Клименко також зазначає, що Єдина державна система цивільного захисту з 24 лютого 2022 року функціонує одночасно у двох режимах: режимі надзвичайної ситуації, встановленому з метою ліквідації наслідків медико-біологічної надзвичайної ситуації природного характеру державного рівня і забезпечення санітарного й епідемічного благополуччя населення, та перебувала у готовності до виконання завдань за призначенням в особливий період, у тому числі у воєнний час, з урахуванням особливостей, що визначаються згідно з нормами міжнародного гуманітарного права, законами України «Про правовий режим воєнного стану» та «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». На її територіальні та функціональні підсистеми й сили цивільного захисту покладалася ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій, які відбувалися не тільки в повсякденних умовах, в умовах режиму надзвичайної ситуації та карантину, а й під час воєнного стану [1, с. 227].

Таким чином, особливістю адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в умовах воєнного стану є його здійснення у умовах відповідного правового режиму на підставі, на виконання та у відповідності до спеціальних законів України, якими врегульовано питання функціонування органів публічної адміністрації та суспільства в цілому в умовах правового режиму воєнного стану, а також питання мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні, здійснення мобілізаційних заходів.

У відповідності до ч. 4 ст. 8 Кодексу цивільного захисту України, додатковими завданнями єдиної державної системи цивільного захисту у період дії воєнного стану є: оповіщення органів управління та сил цивільного захисту єдиної державної системи цивільного захисту, а також населення про загрозу застосування чи застосування засобів ураження; введення в дію та реалізація планів цивільного захисту на особливий період; приведення органів управління та сил цивільного захисту, пунктів управління, систем зв'язку та оповіщення у готовність до дій в умовах особливого періоду; організація та проведення рятувальних та інших невідкладних робіт, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, які виникли внаслідок воєнних (бойових) дій, у тому числі із застосуванням засобів ураження; переведення органів управління і сил цивільного захисту на штати воєнного часу; розгортання спеціальних формувань, призна-

чених для виконання окремих завдань цивільного захисту на територіях та в населених пунктах, віднесених до груп цивільного захисту, та на об'єктах суб'єктів господарювання, віднесених до категорій цивільного захисту; визначення населених пунктів та районів, що потребують проведення гуманітарного розмінування, маркування небезпечних ділянок, проведення очищення (розмінування) територій; уточнення потреби в захисних спорудах для укриття населення та приведення у готовність усіх об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, забезпечення цілодобового доступу до таких об'єктів; організація будівництва захисних споруд цивільного захисту, споруд подвійного призначення та виготовлення (монтажування) первинних (мобільних) і облаштування найпростіших укриттів, а також (у разі потреби) відновлення пошкоджених (зруйнованих) об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту; здійснення заходів із забезпечення захисту джерел водопостачання; здійснення заходів із забезпечення сталої роботи або безаварійної зупинки суб'єктів господарювання, забезпечення живучості об'єктів критичної інфраструктури, призначених для життєзабезпечення населення; здійснення постійного радіаційного та хімічного спостереження; здійснення заходів щодо підвищення рівня протипожежного захисту об'єктів та територій; підготовка до роботи органів з евакуації, уточнення документації щодо організації та проведення евакуації населення та матеріальних і культурних цінностей; здійснення заходів з підготовки інфраструктури безпечних районів до прийому евакуйованого населення та матеріальних і культурних цінностей, організація забезпечення життєдіяльності евакуйованого населення та розміщення матеріальних і культурних цінностей; проведення (у разі потреби) за окремим рішенням Кабінету Міністрів України, відповідних місцевих органів виконавчої влади (військових адміністрацій) евакуації населення та матеріальних і культурних цінностей з районів можливих бойових дій у безпечні райони; навчання населення способами захисту від наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження; відновлення та підтримання громадського порядку в населених пунктах та на територіях, що зазнали впливу засобів ураження; виконання інших завдань та заходів, передбачених планами цивільного захисту на особливий період [3].

Крім того, у відповідності до ч. 17 ст. 32 Кодексу цивільного захисту України, у період дії воєнного стану військовими адміністраціями відповідно до вимог ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» встановлюється порядок використання за призначенням об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, що визначає особливості використання об'єктів усіх форм власності для укриття населення. Зазначений порядок повинен передбачати вимоги щодо приведення будівель, споруд чи їх окремих частин у готовність до використання за призначенням відповідно до встановлених законодавством вимог щодо утримання та експлуатації об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, а також забезпечення цілодобового безперешкодного доступу до них населення за відповідними сигналами цивільного захисту.

З урахуванням вимог цього порядку центральні органи виконавчої влади, інші органи державної влади, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання та інші юридичні особи встановлюють порядок використання населенням (працівниками) об'єк-

тів фонду захисних споруд цивільного захисту, що належать до сфери їх управління або перебувають у їх власності [3].

Таким чином, особливість адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в умовах воєнного стану полягає, у тому числі, в підготовці та прийнятті суб'єктами владних повноважень підзаконних (відомчих) нормативно-правових актів, якими врегульовуються окремі питання організації та функціонування єдиної державної системи цивільного захисту в умовах воєнного стану: порядок дій у випадку оголошення повітряної тривоги, порядок використання населенням (працівниками) об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, прийняття окремого рішення про евакуацію населення та матеріальних і культурних цінностей з районів можливих бойових дій у безпечні райони тощо.

Як правило, такими підзаконними (відомчими) нормативно-правовими актами є накази, тобто розпорядчі документи, які видають керівники підприємств, організацій, установ, які діють одноосібно (у відповідності до принципу єдиноначальності при персональній відповідальності за результати управлінської діяльності) в межах своїх повноважень (на підставі, на виконання та у відповідності до законодавства України) задля вирішення основних і оперативних завдань (досягнення мети публічного управління в конкретній ситуації).

Положення про єдину державну систему цивільного захисту затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11.

У відповідності до п. 23 вказаного Положення, в особливий період єдина державна система цивільного захисту функціонує відповідно до вимог Кодексу цивільного захисту України та з урахуванням особливостей, що визначаються згідно із Законами України «Про правовий режим воєнного стану», «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», а також іншими нормативно-правовими актами [4].

Переведення єдиної державної системи цивільного захисту у режим функціонування в умовах особливого періоду здійснюється відповідно до актів Президента України, Кабінету Міністрів України, планів цивільного захисту на особливий період.

З моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях єдина державна система цивільного захисту переводиться у режим функціонування в умовах особливого періоду в повному обсязі або у межах відповідних регіонів (п. 25 Положення про єдину державну систему цивільного захисту) [4].

Причому передбачено, що підготовка єдиної державної системи цивільного захисту до виконання завдань цивільного захисту в умовах особливого періоду здійснюється завчасно у мирний час, а виконання завдань цивільного захисту під час функціонування єдиної державної системи цивільного захисту в умовах особливого періоду здійснюється у взаємодії з відповідним військовим командуванням [4].

Таким чином, ще однією особливістю адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в умовах воєнного стану є взаємодія із відповідним військовим командуванням в процесі прийняття рішень.

Наприклад, в умовах воєнного стану рішення про проведення обов'язкової евакуації в примусовий спосіб дітей з їх

батьками (або особами, які їх замінюють, або іншими законними представниками) з окремого населеного пункту в місцевості, де ведуться бойові дії, приймають обласні військові адміністрації за погодженням з органами військового командування на відповідній території та Координаційним штабом з питань проведення обов'язкової евакуації населення.

До правових засад адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в умовах воєнного стану також слід віднести Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та організації зв'язку у сфері цивільного захисту, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2017 р. № 733 [5].

Вказане Положення визначає порядок організації оповіщення органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, органів управління і сил цивільного захисту та населення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій, їх подальшого інформування з метою вжиття заходів безпеки, забезпечення зв'язком органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків, а також забезпечення функціонування апаратури і технічних засобів оповіщення та технічних засобів електронних комунікацій. Дія цього Положення поширюється на центральні і місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, операторів електронних комунікацій, аудіальні чи аудіовізуальні медіа, а також підприємства, установи, організації незалежно від форми власності і господарювання [5].

У відповідності до п. 30-1 Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та організації зв'язку у сфері цивільного захисту, після отримання інформації про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій воєнного характеру від чергових змін пунктів управління органів військового управління Збройних Сил України оперативно-чергова служба на пункті управління ДСНС негайно засобами загальнодержавної автоматизованої системи централізованого оповіщення здійснює оповіщення центральних органів виконавчої влади, що створюють функціональні підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, територіальних органів ДСНС через відповідні оперативно-чергові (чергові), оперативно-диспетчерські служби [5].

Крім того, згідно п. 31-1 вказаного Положення, після отримання інформації про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій воєнного характеру засобами загальнодержавної автоматизованої системи централізованого оповіщення або від чергових змін пунктів управління органів військового управління Збройних Сил України оперативно-чергова (чергова) служба, що здійснює оповіщення в разі загрози виникнення або виникнення надзвичайної ситуації на регіональному (місцевому) рівні, негайно засобами територіальної автоматизованої системи централізованого оповіщення (місцевої автоматизованої системи централізованого оповіщення) здійснює оповіщення місцевих органів виконавчої влади (органів місцевого самоврядування), підприємств, установ, організацій, органів управління та сил цивільного захисту і населення [5].

Важливим є використання інформаційних технологій для оповіщення органів виконавчої влади, органів місцевого

самоврядування, підприємств, установ, організацій, органів управління і сил цивільного захисту та населення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій. До таких технологій слід віднести використання мобільного застосунок «Повітряна тривога».

Проте, як вже було зазначено вище, проблемним питанням залишається відповідальність суб'єктів владних повноважень, юридичних та фізичних осіб за ігнорування, зокрема, сигналів повітряної тривоги та попередження про підвищену небезпеку ракетних обстрілів.

Як правило, поведінка працівників підприємств, установ та організацій в таких випадках регламентована внутрішніми наказами керівників, які мають формально-рекомендаційний характер і тому, як правило, не виконуються.

Як результат, жертвами ракетно-бомбових ударів, а також атак ударних безпілотних літальних апаратів стає все більша кількість цивільного населення.

Враховуючи вищезазначене, вбачається доцільним регламентувати обов'язкові дії керівництва та працівників підприємств, установ та організації незалежно від форми власності при оголошенні повітряної тривоги, а також обов'язкову поведінку фізичних осіб в публічних місцях під час повітряної тривоги на рівні постанови Кабінету Міністрів України, а також доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення окремою статтею, яка буде передбачати адміністративну відповідальність за недотримання порядку поведінки в публічних місцях під час повітряної тривоги.

Правові засади адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в умовах воєнного стану включають також План реагування на надзвичайні ситуації державного рівня, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 р. № 223 [6].

План реагування на надзвичайні ситуації державного рівня розроблено для впорядкування та координації дій органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів управління та сил цивільного захисту, суб'єктів господарювання, спрямованих на ліквідацію наслідків та надання допомоги постраждалим, у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайної ситуації [6].

Вказаний План призначений для: оперативного реагування органів управління та сил цивільного захисту, запобігання загибелі людей, зменшення матеріальних втрат та організації першочергового життєзабезпечення постраждалих; організації управління, взаємодії та інформування органів управління та сил цивільного захисту, які залучаються до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації; визначення послідовності та обсягів організаційних і практичних заходів із реагування на надзвичайну ситуацію та ліквідацію її наслідків, строків виконання, відповідальних виконавців та необхідних для цього ресурсів. План реалізується шляхом: інформування та оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайної ситуації; переведення органів управління та сил цивільного захисту в режим підвищеної готовності та режим надзвичайної ситуації; дії органів управління та сил цивільного захисту в режимі підвищеної готовності та режимі надзвичайної ситуації; управління під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації; залучення сил цивільного захисту і проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт; взаємодії органів управління та сил цивільного захисту; організації основних видів забезпе-

чення під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт і ліквідації наслідків надзвичайної ситуації [6].

Отже, до особливостей адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в умовах воєнного стану слід віднести постійну підвищену готовність єдиної державної системи цивільного захисту (органів управління та сил цивільного захисту) до ліквідації надзвичайних ситуацій, які викликані чинниками воєнного характеру, зокрема, виникли в результаті ворожих ракетно-бомбових ударів, атак безпілотних літальних апаратів, артилерійських обстрілів тощо.

Особливу роль в ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій в умовах воєнного стану відіграють добровольці, тобто фізичні особи, які знаходяться або проживають в безпосередній близькості від місць локалізації наслідків надзвичайних ситуацій, зокрема, об'єктів цивільної інфраструктури, які зруйновані в результаті ворожих обстрілів, ракетних або бомбових ударів.

З метою удосконалення порядку залучення добровольців для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій в умовах воєнного стану доцільно розробити та поширити мобільний застосунок з перспективною назвою «Надзвичайна ситуація», через який фізичні особи в режимі онлайн зможуть долучитися до національної бази добровольців та у випадку настання надзвичайної ситуації оперативного прибути на місце локалізації її наслідків. Завдяки можливості використання даних геолокації автоматизована система зможе чітко визначити тих добровольців, які знаходяться неподалік місця події та надіслати їм повідомлення про можливість долучитися до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. Крім того, за допомогою вказаного перспективного мобільного застосунку керівництво та спеціалісти Державної служби України з надзвичайних ситуацій зможуть координувати роботу зазначених добровольців, надавати їм рекомендації та поради, вести облік вказаних суб'єктів тощо.

Відповідно, розробка та порядок використання вказаного перспективного мобільного застосунку «Надзвичайна ситуація» потребують детального адміністративно-правового врегулювання на рівні спільного наказу МВС України (яке є суб'єктом нормотворчої діяльності у даній сфері суспільних відносин [7]) та Міністерства цифрової трансформації України, яке здійснює координацію діяльності органів публічної адміністрації у сфері цифровізації [8].

Таким чином, інноваційні інформаційні технології та їх належна адміністративно-правова регламентація дозволять значно оптимізувати, удосконалити систему цивільного захисту в умовах воєнного стану.

Висновки. Проведене дослідження особливостей адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в умовах воєнного стану дозволяє сформулювати висновок про необхідність детального адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності в цілому та в єдиній державній системі цивільного захисту зокрема. Серед іншого, доцільно регламентувати розробку та порядок функціонування перспективного мобільного застосунку «Надзвичайна ситуація», за допомогою якого буде створено базу добровольців – громадян, які готові в будь-який час добути виїхати на місце ліквідації надзвичайної ситуації та її наслідків, з урахуванням їх місцезнаходження (геолокації)

на час виникнення надзвичайної ситуації. Вказаний мобільний застосунок також дозволить здійснювати координацію дій добровольців на місці події з боку керівництва та спеціалістів Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Також запропоновано розробити та прийняти постанову Кабінету Міністрів України щодо обов'язкових дій керівництва та працівників підприємств, установ та організації незалежно від форми власності при оголошенні повітряної тривоги, а також щодо обов'язкової поведінки фізичних осіб в публічних місцях під час повітряної тривоги. Крім того, пропонується внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення адміністративної відповідальності за невиконання обов'язкових дій під час повітряної тривоги.

Необхідність розробки конкретних пропозицій щодо внесення змін до чинного адміністративного законодавства України з урахуванням зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в умовах воєнного стану обумовлює перспективність подальшого дослідження даної тематики.

Література:

1. Клименко Н. Особливості забезпечення цивільного захисту в умовах воєнного стану. *Науковий вісник: Державне управління*. 2022. № 2 (12). С. 218-233. [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-2\(12\)-218-233](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-2(12)-218-233)
2. Особливості цивільного захисту в умовах воєнного конфлікту: колективна монографія / за ред. Р. Мугаверо, В. Андронova, М. Кустова. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Національний університет цивільного захисту України. Харків – Рим, 2023. 238 с.
3. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 р. № 5403-VI. Дата оновлення: 21.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 07.11.2024).
4. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11. Дата оновлення: 07.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-p#Text> (дата звернення: 07.11.2024).
5. Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та організації зв'язку у сфері цивільного захисту: постанова Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2017 р. № 733. Дата оновлення: 13.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.11.2024).
6. Про затвердження Плану реагування на надзвичайні ситуації державного рівня: постанова Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 р. № 223. Дата оновлення: 03.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223-2018-p#Text> (дата звернення: 05.10.2024).
7. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052. Дата оновлення: 17.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-p#Text> (дата звернення: 07.11.2024).
8. Положення про Міністерство цифрової трансформації України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856. Дата оновлення: 01.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.11.2024).

Bondar D. Features of administrative and legal regulation in the sphere of ensuring life safety and civil defense under martial law

Summary. The scientific publication is devoted to the study of the features of administrative and legal regulation in the field of ensuring the safety of life and civil protection under martial law.

It is noted that the current state of administrative and legal regulation of issues of civil protection and ensuring the safety of life under martial law is satisfactory, because even the behavior of citizens during an air alarm is not mandatory.

The state of regulatory and legal regulation in the field of state response to emergencies at the state level is analyzed, including the organization of notification of the threat of the emergence or occurrence of emergencies and the organization of communications in the field of civil protection, the functioning of a unified state civil protection system, planning for responding to emergencies, etc.

A conclusion is formulated on the need for detailed administrative and legal regulation of the use of information

technologies in the field of ensuring the safety of life in general and in the unified state civil protection system in particular. It is proposed to regulate the development and operation of a promising mobile application «Emergency», with the will be help of which a base of volunteers – citizens who are ready to go to the place of liquidation of an emergency situation and its consequences at any time of the day, taking into account their location (geolocation) at the time of the emergency.

It is also proposed to develop and adopt a resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on mandatory actions of management and employees of enterprises, institutions and organizations regardless of their form of ownership when declaring an air alarm, as well as on the mandatory behavior of individuals in public places during an air alarm. In addition, it is proposed to amend the Code of Ukraine on Administrative Offenses to establish administrative liability for failure to perform mandatory behavior during an air alarm.

Key words: life safety, civil protection, information technologies, administrative regulation, public administration, martial law, air alarm, mobile application, volunteers.